

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ  
Донецький національний медичний університет  
Кафедра організації вищої освіти,  
управління охороною здоров'я та гігієни

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректорка

з науково-педагогічної

роботи ДНМУ

проф. Ольга ЧЕРНИЦОВА



## РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

**Підготовка офіцерів запасу галузь знань «Охорона здоров'я».  
Спеціальність «Медицина». Військова гігієна**

для здобувачів вищої освіти 4 курсу

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 222 "Медицина"

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Освітньо-професійна програма Лікар

Статус вибіркова

м. Лиман, м. Кропивницький – 2025

**Розробники:**

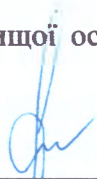
Дорогань С. Б., доцент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Костецький І. В., асистент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Мікрюкова Н. Г., старший викладач кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Савчишина Н. Д., асистент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни

**Викладачі:**

Дорогань С. Б., доцент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Костецька О. А., асистент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Костецький І. В., асистент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Мікрюкова Н. Г., старший викладач кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;  
Савчишина Н. Д., асистент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни;

Протокол засідання кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни від 29.08.2025 р. № 1

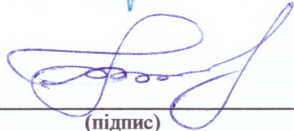
Завідувач кафедри,  
д. н. з держ. упр., професор

  
\_\_\_\_\_  
(підпис)

Віталій ЛОБАС

УЗГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми,  
канд. мед. наук, доцент

  
\_\_\_\_\_  
(підпис)

Сергій ДУБИНА

Протокол засідання методичної комісії з фундаментальних дисциплін від 29.08.2025 р. № 1

Голова методичної комісії  
з фундаментальних  
дисциплін, д-р мед. наук,  
професор

  
\_\_\_\_\_  
(підпис)

Сергій ТАТАРКО

Пролонговано:

На 2026/2027 н.р. \_\_\_\_\_ 2026 р., протокол № \_\_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ завідувача)

На 2027/2028 н.р. \_\_\_\_\_ 2027 р., протокол № \_\_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ завідувача)

На 2028/2029 н.р. \_\_\_\_\_ 2028 р., протокол № \_\_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ завідувача)

На 2029/2030 н.р. \_\_\_\_\_ 2029 р., протокол № \_\_\_\_\_  
(підпис) (ПІБ завідувача)

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
«ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я». СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «МЕДИЦИНА» (4 КУРС). ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ «ВІЙСЬКОВА ГІГІЄНА»	
Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг: кредитів / годин	2/60
Курс	4
Семестр	7/8
Кількість змістовних модулів за розподілом	1
Обсяг кредитів	2
Обсяг годин, в тому числі	60
Аудиторні	35
Семестровий контроль	0
Самостійна робота	25
Форма семестрового контролю	залік

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Метою** навчальної дисципліни «Військова гігієна» є: збереження і зміцнення здоров'я особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань шляхом встановлення науково обґрунтованих санітарно-гігієнічних норм та вимог до організації і умов військової праці, розташування, харчування, водопостачання, обмундирування, лазне-прального обслуговування та інших видів побутового забезпечення військ (сил), що дозволяє особовому складу у мирний час досягнути високої боєздатності, а у воєнний – підтримувати її; опанування студентами необхідних знань, умінь, дій, цільових завдань, навичок, які відповідають кінцевим цілям вивчення навчальної дисципліни відповідно до Стандарту вищої освіти України.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Військова гігієна» є:

- закладення теоретичних основ військової гігієни, як науки (термінологія, нормативно-методичне забезпечення застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок щодо профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження у відповідності до основ чинного законодавства України;
- розроблення та затвердження гігієнічних вимог та нормативів до всіх зразків озброєння, об'єктів військової техніки і середовища перебування в них, як на стадії проектування і конструювання, так і у процесі експлуатації.
- впровадження форм та методів організації і проведення санітарного нагляду за гігієнічним забезпеченням військових частин (з'єднань) у різних

умовах їх навчально-бойової діяльності.

- розроблення профілактичних заходів з попередження негативного впливу на особовий склад у всіх видах та родах військ шкідливих чинників навколишнього середовища військових об'єктів – фізичних, хімічних, біологічних, а також психогенних і соціальних.

### **3. Результати навчання за дисципліною**

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

- *інтегральна компетентність* – здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

- *загальні*:

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії;
- здатність до збереження навколишнього середовища;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- *спеціальні (фахові, предметні)*:

- здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів;
- здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань;
- здатність до визначення характеру харчування при лікуванні захворювань;
- здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі  
«Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
1	2	3	4	5	6
<b>Інтегральна компетентність</b>					
Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.					
<b>Загальні компетентності</b>					
1.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	Знати види та способи адаптації, принципи дії в новій ситуації	Вміти застосовувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату	Нести відповідальність за своєчасне використання методів саморегуляції
2	Здатність приймати обгрунтоване рішення	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти приймати обгрунтоване рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
3	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	Знати проби леми збереження навколишнього середовища та шляхи його збереження	Вміти формувати вимоги до себе та оточуючих щодо збереження навколишнього середовища	Вносити пропозиції відповідним органам та установам щодо заходів до збереження та охорони навколишнього середовища	Нести відповідальність щодо виконання заходів збереження навколишнього середовища в рамках своєї компетенції.
4	Здатність працювати в команді	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Використовувати стратегії спілкування	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
5	Навички міжособистісної взаємодії	Знати закони та способи міжособистісної взаємодії	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для міжособистісної взаємодії	Використовувати навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
6	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Знати сучасні тенденції розвитку галузі та аналізувати їх.	Вміти проводити аналіз професійної інформації, приймати обгрунтовані рішення, набувати сучасні	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.

			знання		
7	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтують, до фахівців та нефахівців.	Відповідати за прийняття рішень у складних умовах
8	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності	Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
9	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань
<b>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</b>					
1	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів	Знати методи лабораторних досліджень (за списком 4: дослідження внутрішнього середовища приміщень: показників мікроклімату, природного та штучного освітлення, бактеріологічного та хімічного забруднення повітря; вимірювання випромінювань (звукового, вібраційного, іонізуючого), індивідуальна радіометрія); хімічне, органолептичне, бактеріологічне дослідження продуктів харчування та питної води; вимірювання ергономічних показників важкості та напруженості праці)), оцінки	Вміти оцінити стан здоров'я населення, стан навколишнього середовища та негативні фактори впливу на здоров'я. Вміти формувати профілактичні заходи на підставі даних про зв'язок між станом навколишнього середовища та станом здоров'я певних контингентів населення	Формувати висновки щодо стану здоров'я населення, на підставі даних про зв'язок з факторами навколишнього середовища, та вносити пропозиції відповідним органам та установам щодо проведення профілактичних заходів. Взаємодіяти з фахівцями санітарно-гігієнічного профілю та керівниками підприємств, установ та відповідних відомств з питань охорони природи, навколишнього середовища	Нести відповідальність за своєчасні висновки щодо стану здоров'я населення на підставі даних негативного впливу факторів навколишнього середовища, за своєчасне внесення пропозицій щодо проведення відповідних профілактичних заходів.

		здоров'я певних контингентів, факторів навколишнього середовища та методи визначення зв'язку між ними; заходи профілактики негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення).			
2	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань	Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи; етичні та юридичні норми; алгоритми та стандартні схеми визначення режиму праці та відпочинку при лікуванні, на підставі попереднього та клінічного діагнозу захворювання	Вміти визначати, на підставі попереднього та клінічного діагнозу, шляхом прийняття обґрунтованого рішення необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні захворювання	Формувати та донести до пацієнта та фахівців висновки щодо необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювання	Нести відповідальність за обґрунтованість призначення режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювання
3	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні захворювань	Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи; алгоритми та стандартні схеми призначення харчування при лікуванні захворювання	Вміти визначати, на підставі попереднього та клінічного діагнозу, характер харчування при лікуванні захворювання	Формувати та донести до пацієнта, фахівців висновки щодо харчування при лікуванні захворювання	Нести відповідальність за обґрунтованість визначення харчування при лікуванні захворювання
4	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів	Знати систему санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів серед особового складу військ. Знати методичні підходи для оцінки стану навколишнього середовища та наявності чинників, які впливають на	Мати навички аналізу стану здоров'я особового складу військ та розроблення медичних та профілактичних заходів. Мати навички щодо складання аналітичної довідки про стан здоров'я особового складу військ в залежності від чинників виробничого та	На підставі аналізу стану здоров'я особового складу військ, стану виробничого та навколишнього середовища знати принципи подання аналітичної інформації до відповідних органів щодо проведення заходів ліквідації шкідливого впливу	Нести відповідальність за своєчасне та якісне проведення заходів з оцінки стану здоров'я особового складу військ, оздоровлення та покращення їхнього стану здоров'я, поліпшення навколишнього середовища, пропаганди здорового способу життя, первинну

	стан здоров'я особового складу військ. Знати принципи організації раціонального харчування, водопостачання, режиму діяльності та відпочинку, формування сприятливого виробничого середовища, первинної профілактики захворювань і травм; принципи і методи пропаганди здорового способу життя.	навколишнього середовища. Вміти організувати пропаганду здорового способу життя, первинної профілактики захворювань та травм.	на здоров'	профілактику захворювань та травм.
--	--	---	------------	------------------------------------

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

У результаті вивчення “Військової гігієни” студент має **знати**:

- структуру та основні завдання і напрямки діяльності Служби превентивної медицини;
- основні завдання центрального санітарно-епідеміологічного управління Міністерства оборони України;
- основні завдання регіональних санітарно-епідеміологічних підрозділів;
- основи організації санітарно-гігієнічних заходів серед особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань в мирний та у воєнний час;
- санітарно-гігієнічні вимоги до організації розміщення, харчування, водопостачання особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах);
- фактори, що сприяють виникненню та поширенню захворювань та уражень серед особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, заходи профілактики;
- основи гігієни праці військовослужбовців формувань в мирний та у воєнний час.

У результаті вивчення “Військової гігієни” студент має **вміти**:

- організувати проведення заходів санітарного нагляду та медичного контролю за розміщенням, водопостачанням, харчуванням, лазне-пральним обслуговуванням у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах);
- організувати проведення санітарно-епідеміологічної розвідки та санітарно-епідеміологічної експертизи води і продовольства; оцінювати санітарний стан об'єктів санітарного нагляду;

- організувати проведення заходів санітарного нагляду та медичного контролю за умовами праці військовослужбовців формувань в мирний та у воєнний час;
- визначати фактори, що сприяють виникненню та поширенню захворювань та уражень серед особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань і розробляти профілактичні заходи.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	денна форма			
		у тому числі			
	лекції	семінари	практичні	СРС	
<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>6</b>
<b>Модуль 1. Військова гігієна</b>					
Тема 1. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення.	13	2		6	5
Тема 2. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах.	15	3		6	6
Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України в польових умовах.	17	3		7	7
Тема 4. Організація та проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців, ліквідаторів наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій.	15	2		6	7
<b>Усього годин</b>	<b>60</b>	<b>10</b>		<b>25</b>	<b>25</b>

#### 5. Програма навчальної дисципліни

**Тема 1. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення..**

Визначення та зміст військової гігієни. Роль і місце санітарно-гігієнічних заходів у загальній системі медичного забезпечення Збройних сил України та інших військових формуваннях в мирний та у воєнний час.

Особливості санітарного нагляду у Збройних Силах України та інших військових формуваннях в мирний та у воєнний час. Структура, основні завдання і напрямки діяльності Служби превентивної медицини. Основні завдання центрального санітарно-епідеміологічного управління Міністерства оборони України та регіональних санітарно-епідеміологічних підрозділів.

Види розміщення військ (сил) у польових умовах. Вимоги до розміщення особового складу у населених пунктах, поза населеними пунктами. Гігієнічні вимоги до розгортання військового табору у польових умовах. Види польових жител (табельних та імпровізованих), гігієнічні вимоги до їх обладнання та умов

перебування в них (площа, кубатура, вентиляція, опалення, тощо). Перспективні польові споруди.

Гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою польового табору бівачу (збирання, видалення і знезараження твердих побутових відходів, нечистот, медичних відходів, відходів лазне-прального забезпечення).

Поняття про фортифікаційні споруди, їх види, основні вимоги до них (придатність для проживання). Закриті фортифікаційні споруди (сховища), гігієнічні вимоги до їх планування і обладнання. Особливості мікроклімату та хімічного складу повітря у закритих фортифікаційних спорудах та їхній вплив на організм. Вентиляція сховищ, її режими.

Порядок поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби.

## **Тема 2. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах.**

Організація харчування військовослужбовців у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Пайки для харчування особового складу у польових умовах, їхня характеристика.

Профілактика аліментарної патології. Польові пункти харчування, гігієнічні вимоги до розміщення, обладнання, підвезення харчових продуктів, зберігання продовольства, обробки продуктів, видачі готової їжі, миття кухонного інвентарю та посуду. Типи польових кухонь та інших засобів.

Гігієнічна характеристика основних харчових продуктів, консервів, харчових концентратів. Показники, які характеризують свіжість, товарні якості харчових продуктів, ознаки псування, епідеміологічної та токсикологічної небезпеки. Методи профілактики інфекційних захворювань, гельмінтозів, харчових отруєнь та радіаційних уражень через їжу, забруднену бактеріальними засобами (БЗ), отруйними речовинами (ОР), радіоактивними речовинами (РР).

Завдання медичної служби щодо медичного контролю за харчуванням військовослужбовців. Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням військовослужбовців у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Харчування в умовах зараження місцевості та об'єктів сильнодіючими отруйними речовинами, радіоактивними речовинами (РР), в умовах можливого застосування зброї масового ураження (ЗМУ).

Шляхи та способи зараження продовольства РР, ОР і бактеріологічними засобами (БЗ). Захист під час транспортування, зберігання продовольства, приготування, роздачі та прийому їжі.

Організація і проведення медичної експертизи продовольства у польових умовах.

Організація та проведення санітарно- епідеміологічної експертизи продовольства в умовах можливого зараження РР, ОР і БЗ, гранично допустимі концентрації РР та ОР у продуктах харчування за цих умов. Сили, засоби та етапи експертизи. Обсяг і можливості лабораторних досліджень. Характеристика табельних комплектів та приладів. Методи дослідження, що використовуються при експертизі. Способи дезактивації та дегазації продовольства і тари.

### **Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України в польових умовах.**

Обов'язки різних служб з організації водопостачання військ (сил) у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Вимоги до водопостачання військового табору. Організація та проведення розвідки та вибору джерел води. Оцінка якості води, табельні комплекти і прилади, їхні тактико-технічні дані, методи дослідження. Норми водоспоживання в польових умовах.

Пункти водозабезпечення (польового водопостачання та водорозбору), гігієнічні вимоги до їх обладнання.

Профілактика інфекційних захворювань, збудники яких передаються з водою та неінфекційних захворювань, спричинених особливостями макро- та мікроелементного складу води, у тому числі техногенного походження.

Організація і проведення санітарного нагляду за очищенням, знезаражуванням, дезактивацією води у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Очищення, знезараження, знешкодження ОР та дезактивація води у польових умовах в мирний та у воєнний час. Інструкція по застосуванню хлорного вапна, приготування дезінфекційних розчинів, приготування робочих розчинів хлорного вапна. Відбір проби води. Дезінфекція водопровідних мереж та споруд на них. Методика визначення активного хлору у дезінфекційному засобі, який містить хлор. Профілактична дезінфекція колодязя.

Методика визначення хлорпотребності води крапельним (польовим методом). Методика визначення залишкового хлору у воді.

Санітарний нагляд та медичний контроль за водопостачанням військ (сил) у польових умовах за умов застосування зброї масового ураження, наявності забруднення води радіоактивними речовинами та отруйними речовинами.

### **Тема 4. Організація та проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців, ліквідаторів наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій..**

Визначення гігієни військової праці, зв'язок з фізіологією, ергономікою, інженерною психологією. Гігієна праці особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань. Життєпридатність військової техніки як фізіолого-гігієнічна проблема. Гігієнічна характеристика основних факторів, що визначають умови праці, профілактика їх несприятливої дії на організм. Характеристика робочих місць. Забруднення повітря шкідливими газами, їх склад, вплив на організм людини.

Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів Збройних Сил України та інших військових формувань в мирний та у воєнний час.

Гігієна праці особового складу Збройних Сил України в різних родах військ, при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаційних станцій. Гігієна військової праці танкістів. Підводне водіння танків. Гігієна військової праці в ракетних військах і артилерії, інженерних військах, підрозділах військ радіаційного, хімічного і біологічного захисту.

Особливості умов служби, їх вплив на організм людини і заходи щодо захисту військовослужбовців.

Гігієна військової праці в радіотехнічних військах. Умови військової праці на радіолокаційних станціях. Специфічні та неспецифічні фактори, їхній вплив на організм. Методи і засоби профілактики та контролю. Гігієна військової праці на радіостанціях.

Профілактика негативного впливу фізичних та хімічних факторів на організм військовослужбовців.

Гігієнічні особливості використання індивідуальних засобів захисту при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки у військових формуваннях в мирний та у воєнний час.

Гігієна переміщення та базування особового складу Збройних Сил України. Характеристика шкідливих та небезпечних факторів, що можуть мати несприятливий вплив на стан здоров'я, працездатність та боєздатність солдат та офіцерів під час переміщення та базування військових формувань. Обов'язки посадових осіб при організації переміщення, особового складу військ. Гігієна маршу, механізованих перевезень військ. Особливості нічного маршу, маршу в горах, а також в умовах високої та низької температури.

Гігієнічне забезпечення перевезення особового складу військ автомобільним, залізничним, водним (річковим й морським) та авіаційним транспортом. Санітарно-гігієнічні заходи, що проводяться під час переміщення та базування військ, їхні особливості у різних кліматичних умовах (низьких та високих температур).

## **6. Контроль навчальних досягнень**

### **6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів**

Знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінка «відмінно»: студент відмінно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

- оцінка «добре»: студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має достатні практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у викладенні теоретичного змісту або під час аналізу продемонстрованих практичних навичок;

- оцінка «задовільно»: студент в основному опанував теоретичні знання навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, недостатньо оцінює факти та явища, що пов'язані з його майбутньою діяльністю;

- оцінка «незадовільно»: студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в

першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

## 6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час підсумкового модульного контролю.

## 6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Оцінка за модуль визначається на підставі суми оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (ПМК) (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліку, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати під час вивчення кожного модуля, становить 200, у тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за результатами підсумкового модульного контролю – 80 балів.

Таким чином, частки результатів оцінювання поточної навчальної діяльності та підсумкового модульного контролю становлять відповідно 60% та 40%.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми модуля студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за багатобальною шкалою з використанням прийнятих в Університеті та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Знання студентів повинні бути оцінені на кожному занятті (з кожної теми). При цьому на одному занятті студент може отримати кілька оцінок за різні види діяльності (усна відповідь, практичні навички та вміння, письмовий або комп'ютерний контроль тощо).

Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали.

Перерахунок у бали здійснюється перед підсумковим модульним контролем (або на останньому занятті для дисциплін, формою контролю яких є залік).

Перед підсумковим модульним контролем на підставі оцінок за традиційною шкалою, виставлених під час вивчення модуля (за кожне заняття та за індивідуальне завдання), обчислюється середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми. Отримана величина конвертується у бал за багатобальною шкалою таким чином:

Шкала	200 балів
Дисципліни, що завершуються ПМК	СА : 5 x120
Дисципліни, що завершуються заліком	СА : 5 x 200

Бали за індивідуальні завдання нараховуються студентові лише за умов успішного їх виконання та захисту.

Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але не більше 10-12 балів. Вони

додаються до суми балів, набраних студентом на заняттях під час поточної навчальної діяльності. В жодному разі загальна сума балів за поточну навчальну діяльність не може перевищувати 120 балів.

#### 6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальним планом з дисципліни аудиторні навчальні заняття та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Форми підсумкового контролю мають бути стандартизованими і включати перевірку теоретичної та практичної підготовки.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент під час складання підсумкового модульного контролю, становить 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 60% від максимальної суми балів за ПМК (тобто, не менше 48 балів).

Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з усіх модулів дисципліни (сума балів за усі модулі ділиться на кількість модулів дисципліни).

До кількості балів, яку студент набрав із дисципліни, можуть додаватися заохочувальні бали (не більше 12 балів) за посідання призових місць на міжнародних та всеукраїнських предметних олімпіадах, але у жодному разі загальна сума балів за дисципліну не може перевищити 200 балів.

#### 6.5. Шкала відповідності оцінок

Отриманий результат у 200-бальній шкалі конвертується в традиційну чотирьохбальну систему та систему ECTS за наступною таблицею:

Оцінка у 200-бальній системі	Оцінка у традиційній чотирьохбальній шкалі	Оцінка с системі ECTS
180-200	5	A
164-179	4	B
150-163		C
135-149	3	D
120-134		E
<120	2	FX

## 7. Навчально-методична картка дисципліни

### 7.1. Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення.	2
2	Тема 2. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах.	3
3	Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України в польових умовах.	3
4	Тема 4. Організація та проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців, ліквідаторів наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій.	2
	<b>Усього годин</b>	<b>10</b>

### 7.2. Тематичний план практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення.	6
2	Тема 2. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах.	6
3	Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України в польових умовах.	7
4	Тема 4. Організація та проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців, ліквідаторів наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій.	6
	<b>Усього годин</b>	<b>25</b>

### 7.3. Тематичний план самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення.	5
2	Тема 2. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах.	6
3	Тема 3. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України в польових умовах.	7
4	Тема 4. Організація та проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців, ліквідаторів наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій.	7
	<b>Усього годин</b>	<b>25</b>

## 8. Рекомендовані джерела Основна (Базова)

1. Конституція України.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я.
3. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”.
4. Бардов В.Г. Гігієна та екологія / В.Г. Бардов, В.Ф. Москаленко, С.Т. Омельчук, О.П. Яворовський [та ін.] // Вінниця: Нова Книга, 2006. – 720 с.
5. Пашко К.О. Військова гігієна з гігієною при надзвичайних ситуаціях. – Тернопіль; Укрмедкнига, 2005. – 312 с.
6. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І. Даценко, Р.Д. Габович. Підручник, 2 видання. – Київ: «Здоров'я», 2004. – 792 с.
7. Основи екології. Підручник для студ. вищих навч. закладів / Бардов В.Г., Федоренко В.І., Білецька Е.М. [та ін.]: за ред. В.Г. Бардова, В.І. Федоренко. Вінниця: Нова Книга. – 2013. – 407 с.
8. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ “Медицина”, 2011.– 904с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. – Львів, 2001. – 472 с.
10. Наказ Міністерства оборони України № 505 від 29.09.2017 р. “Про затвердження Положення про Службу превентивної медицини Міністерства оборони України”.
11. Наказ Директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України № 17 від 05.10.2017 р. “Про введення в дію Методичних вказівок по санітарним вимогам до організації розміщення, водопостачання, харчування та лазне-прального обслуговування військ (сил) в польових умовах, на полігонах (навчальних центрах)”.

### Додаткова

1. Військова гігієна (загальні питання): підручник М.І. Хижняк, Л.І. Бідненко, В.М. Якимець [та ін.]; за ред. проф. М.І. Хижняка. – К.: УВМА, 2011. – 528 с.
2. Військова гігієна (гігієна праці в окремих родах військ): Підручник / Хижняк М.І., Бідненко Л.І., Якимець В.М., Власенко О.М., Устінова Л.А., Іващенко С.М., Гаврилко Є.В. – К.: УВМА, 2011. – 402 с.
3. Бідненко Л.І., Вороненко В.В., Хижняк М.І., Нарожнов В.В. Санітарно-гігієнічне забезпечення польового водопостачання військ: Навчальний посібник - К. РВВ УВМА, 2004. - 91 с.
4. Гігієнічне обґрунтування розміщення радіолокаційних засобів в Збройних Силах України / В.А. Баркевич, О.М. Власенко, О.М. Іванько // Навчальний посібник: Київ, 2013. - 123 с.
5. Військова екологія: Підручник / Хижняк М.І., Бідненко Л.І., Рожков Г.С., Устінова Л.А., Іванько О.М. – К.: УВМА, 2012. - 660 с.
6. Гігієнічна оцінка нової норми харчування військовослужбовців АТО / Корзун

## 9. Додаткові ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України  
<http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
5. Міністерство екології та природних ресурсів України  
<http://www.menr.gov.ua/>
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
8. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>
10. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>